שהיומים הראשונים היו טובים מאלה. ולכך יש לשמוע לראשונים יותר מן שהמרומים אל תאמר כך דאין לך אלא שופט שהיה בימיו:

הדרן עלך אם אינן מכירין

ראוהו בית דין וכל ישראל ונחקרו העדים. מפרש בגמרא מי נמי נחקרו העדים: ראוהו בית דין בלבד. שאין מי שיעיד אלא הם ולאו אדישא קאי בסמוך לחשיכה אלא שהיה שהות לקדש: יעמדו שנים ויעידו בפניהם. ואע"פ שכולו ראוהו ובגמרא פריך לא תהא שמיעה גדולה מראייה: ויעידו בפניהם. השנים: שאין היחיד נאמן. לומר מקודש בפני עצמו לכך צריך להוסיף מחבריהן אחרים: גמ' לפה לי למיפני כל ישראל. הרי ראוהו בית דין: איפרסמא ליה מילתא. דביום שלשים נראה לקדשו: נחקרו העדים למה לי. תקירתן אחרי שכבר ראוהו: למה לי למיפייה לתקירה לא. כיון דהשמועינן דכי ראוהו בית דין וכל ישראל אפילו הכי מפברין ליה כל שכן נחקרו העדים: מלא דעתך אמינא. היכא דאיכא תקירת עדים ביום מו לא מיפברינה אלא יעמדו הדבר בלילה ויקדשוהו ביום שלשים לענין מיקרן המועדות: מפסא. דיינו מחיצת דין: כי חק הוא. נקדשים החדש דלשיון ליה בפ' קמא דף חמ:: משפט ביום. נפקא לן בסנהדרין דף לד:: מוהיה ביום הגמלו את בעיר ביום אתה מפיל נחלות מו:: ואמאי. יעמדו שנים ויעידו הלא לאוהו כולן יקדשוהו גראייתם דלא תהא שמיעה שמועתן מפי עדים גדולה מראייה דהא גבי עדות החדש לא כתיב עדות אלא כזה ראה יקדש: שראוהו בלילה. הלכך למתר לי לאו שמיעה על מה יקדשו: למימרא דעד נעשה דיין. מי שראוי להיות על בדבר נעשה דיין ואלו כולן ראוי להיות עדים שהרי כולם ראוהו:

מקצתן

ואומר. בספר תהלים משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו קורא אל ה' והוא יענם הרי שקול הכתוב שמואל עם משה ואהרן וכמוהם הראשונים כתוב ירוכעל בדן ויפתח עם משה ואהרן ושמואל אלא קלים עם אלה ממורים: הא אין לך ליכך כו'. הרי ניתקן הכתוב כאן שאין לך לנקש אלא שיעמד שהיה ביומיך: אל תאמר מה היה שהיומים הראשונים היו טובים מאלה. כי לא מחכמה אחלה על זה לפי שהסדורות היו טובים ונדיקים מן אחרונים לפיכך היו הימים הראשונים טובים מאלה אלו אפשר שיהו אחרונים כראשונים:

הדרן עלך אם אינן מכירין

ראוהו בית דין וכל ישראל ונחקרו העדים. מפרש בגמרא מי נמי נחקרו העדים: **ראוהו בית דין בלבד.** שאין מי שיעיד אלא הם ולאו אדישא קאי בסמוך לחשיכה אלא שהיה שהות לקדש: **יעמדו שנים ויעידו בפניהם.** ואע"פ שכולו ראוהו ובגמרא פריך לא תהא שמיעה גדולה מראייה: **ויעידו בפניהם.** השנים: **שאין היחיד נאמן.** לומר מקודש בפני עצמו לכך צריך להוסיף מחבריהן אחרים: **גמ'** לפה לי למיפני כל ישראל. הרי ראוהו בית דין: איפרסמא ליה מילתא. דביום שלשים נראה לקדשו: נחקרו העדים למה לי. תקירתן אחרי שכבר ראוהו: למה לי למיפייה לתקירה לא. כיון דהשמועינן דכי ראוהו בית דין וכל ישראל אפילו הכי מפברין ליה כל שכן נחקרו העדים: מלא דעתך אמינא. היכא דאיכא תקירת עדים ביום מו לא מיפברינה אלא יעמדו הדבר בלילה ויקדשוהו ביום שלשים לענין מיקרן המועדות: מפסא. דיינו מחיצת דין: כי חק הוא. נקדשים החדש דלשיון ליה בפ' קמא דף חמ:: משפט ביום. נפקא לן בסנהדרין דף לד:: מוהיה ביום הגמלו את בעיר ביום אתה מפיל נחלות מו:: ואמאי. יעמדו שנים ויעידו הלא לאוהו כולן יקדשוהו גראייתם דלא תהא שמיעה שמועתן מפי עדים גדולה מראייה דהא גבי עדות החדש לא כתיב עדות אלא כזה ראה יקדש: שראוהו בלילה. הלכך למתר לי לאו שמיעה על מה יקדשו: למימרא דעד נעשה דיין. מי שראוי להיות על בדבר נעשה דיין ואלו כולן ראוי להיות עדים שהרי כולם ראוהו:

מקצתן

ראוהו בית דין ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר ראוהו ב"ד בלבד יעמדו שנים ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש מקודש שאין היחיד נאמן על ידי עצמו: **גמ'** למה לי למיתנא ראוהו בית דין וכל ישראל איצטריך סד"א הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפרסמא לה ולא ליעברוה קמ"ל וכיון דתנא ליה ראוהו ב"ד וכל ישראל נחקרו העדים למה לי ה"ק א"נ נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר וכיון דתנא עד שחשיבה הרי זה מעובר למה לי למיתנייה חקירת העדים כלל איצטריך סד"א תיהוי הקירת עדים כתחילת דין ומקודש מקודש בגמר דין ולקדש בלילא מידי דהוה אדיני ממונות דתנן דיני ממונות ביום וגומרין בלילה הכא נמי מקודשין בלילא קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב אימת הוי חק בגמר דין וקא קרי ליה דרמנא משפט מה משפט ביום אף הכא נמי ביום: **ראוהו בית דין יעמדו שנים ויעידו בפניהם: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה א"ד זורא כגון שראוהו בלילה:** ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד: אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמיעה גדולה מראייה וכי תימא ה"נ כגון שראוהו בלילה היינו הך סיפא איצטריכא ליה דאין היחיד נאמן על ידי עצמו דמלקא דעתך אמינא הואיל וראוהו בית דין ומומחה לרבים בישראל יותר ממשה רבינו וקאמר ליה הקב"ה עד דאיכא אהרן בהדך דכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם ראש חדשים. כלומר לא תקרש החדש עד דאיכא אהרן בהדך. שפעינן מפתניתין דקתני ראוהו בית דין בלבד יעמדו שנים ויעידו לפניהם כו'. עד נעשה דיין. לימא מתניתין דלא כר' עקיבא דתנא סנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש.

לכם שהות דאי לא היה לכם שהות מאי פריך בגמ' ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ולקדשוה מיד שראוהו הא לא היה לכם שהות לקדש: **איכא** הוי חק בגמר דין. דאמאי קרא דמי חק לענין דאם הסנה דרשינן ליה כפי' קמא דף חמ: והוא הדין בכל חדשים: **לא** תהא שמיעה גדולה מראייה. פירש בקונטרס דהא גבי עדות החדש לא כתיב עדות אלא מה ראה וקדש ובמנם דחק דאפילו בדיני נפשות אמרינן הכי בפרק החובל (נ"ק דף ל: וסס) אם ראוהו כיוס: **כגון** שראוהו בלילה. דאין יכולין לקדש על פי ראייה בלילה דא"כ היתה ראייה בלילה מקום קבלת עדות ואין קבלת עדות אלא כיוס אפילו בדיני ממונות כדאמרינן לעיל דקרי חקירת עדות כתחילת דין:

עד ראיכא אחרן בהדך. ואין בית דין סקול מוסיפין עליהן עוד אחד ופוגרא דהכא כמאן דאמר כסמעתא קמייתא דסנהדרין (דף ג:) דבר תורה אם נמי כבר הכתיב נגלה מפסוק מדאיצטריך ליה הכא עד דאיכא אחרן בהדך דאמאן דגבי מדאוריתא אלמה מומחין ובדי אלא תעוול לא הכשיר בפלגה הדיעות גבי עדות החדש אין להכשיר ואם כן לא אמרינן קרא:

דרשמנא

ואומר ומשה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם לומר לך ירובעל בדורו כמשה בדורו בדן בדורו כאהרן בדורו יפתח בדורו כשמואל בדורו ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים ואומר ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הדיין שלא היה בימיו והא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו ואומר אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה: נטל מקלו ומעותיו בידו: תנו רבנן כיון שראה אותו עמד ממסאו ונשקו על ראשו אמר לו שלום עליך רבי ותלמידי רבי שלמדתני תורה ברבים ותלמידי שאני גוזר עליך גזירה ואתה מקיימה כתלמיד אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים קל וחומר קטנים לגדולים קל וחומר חיובא הוא אלא מתוך שהגדולים נשמעים לקטנים נישאין קטנים קל וחומר בעצמן:

הדרן עליך אם אינן מכירין

מקודש ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו השנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש מקודש שאין היחיד נאמן על ידי עצמו: **גמ'** למה לי למיתנא ראוהו בית דין וכל ישראל איצטריך סד"א הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפרסמא לה ולא ליעברוה קמ"ל וכיון דתנא ליה ראוהו ב"ד וכל ישראל נחקרו העדים למה לי ה"ק א"נ נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיבה הרי זה מעובר וכיון דתנא עד שחשיבה הרי זה מעובר למה לי למיתנייה חקירת העדים כלל איצטריך סד"א תיהוי הקירת עדים כתחילת דין ומקודש מקודש בגמר דין ולקדש בלילא מידי דהוה אדיני ממונות דתנן דיני ממונות ביום וגומרין בלילה הכא נמי מקודשין בלילא קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב אימת הוי חק בגמר דין וקא קרי ליה דרמנא משפט מה משפט ביום אף הכא נמי ביום: **ראוהו בית דין יעמדו שנים ויעידו בפניהם: ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה א"ד זורא כגון שראוהו בלילה:** ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד: אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמיעה גדולה מראייה וכי תימא ה"נ כגון שראוהו בלילה היינו הך סיפא איצטריכא ליה דאין היחיד נאמן על ידי עצמו דמלקא דעתך אמינא הואיל (ותנן) דיני ממונות בשלשה ואם היה מומחה לרבים דן אפילו ביחיד הכא נמי ניקדשוה ביחידי קמ"ל ואימא הכא נמי אין לך מומחה לרבים בישראל יותר ממשה רבינו וקאמר ליה הקב"ה עד דאיכא אהרן בהדך דכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם ראש חדשים. כלומר לא תקרש החדש עד דאיכא אהרן בהדך. שפעינן מפתניתין דקתני ראוהו בית דין בלבד יעמדו שנים ויעידו לפניהם כו'. עד נעשה דיין. לימא מתניתין דלא כר' עקיבא דתנא סנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש.

לפיכך צריכין להעיד בפניהם. פירי שאין היחיד נאמן על ידי עצמו. (אין נאמן ב) דפלתא רשיך ביה) ס"ד אמינא הואיל דתן דיני ממונות בשלשה האם היה מומחה לרבים דן אפי' ביחידי. הכא נמי אי איכא יחיד מומחה ליקדשוה ביחידי. קמ"ל דישיבוהו מחבריהן אצל היחיד. שאין בישראל מומחה לרבים כמשה רבינו. וכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם ראש חדשים. כלומר לא תקרש החדש עד דאיכא אהרן בהדך. שפעינן מפתניתין דקתני ראוהו בית דין בלבד יעמדו שנים ויעידו לפניהם כו'. עד נעשה דיין. לימא מתניתין דלא כר' עקיבא דתנא סנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש.

ראוהו בית דין וכל ישראל בולי. ואעיפ שנתפרסמה חלבנה לכל. אי נחקרו העדים. הלא הספיקו בית דין לקדשו עד שתשיבה. הרי זה מעובר. ואוקימנא איצטריך ס"ד אמינא תהוי חקירת עדים בתחלת דין וקידוש החדש נמי דין

מ) ולאמרה הלכה דסמיכות הוא דלין נתנן שדיא כו'.

א (מי' פ"ב מהלכות ממרים הלי ח):

א ב מי' פ"ב מהלכות קידוש החדש הלכה ח:

ב ג מי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה ד ופי"ח הלכה ח עוס"ע ת"מ סי' ה סעיף ב:

ג ד מי' פ"ב מהלכות קידוש החדש הלכה ח:

ד ה ו מי' שם הלכה ט:

ה ז מי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה י (ויקל' יח) סמ"ג עשין לז טור ש"ע ת"מ סי' ג סעיף ח ב:

ו ח מי' פ"ב מהלכות קידוש החדש הלכה ח:

---

1. משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו קראים אל ה' והוא יענם: תהלים צט ו

2. ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: דברים יז ט

3. אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה: קהלת ז י

4. כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב: תהלים פא ה

5. ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: שמות יב א

יפתח בדורו כשמואל בדורו. לרן תמה לעטוג מי כנמל (בראשית מ"ז יז). הדרן עלך אם אינן מכיירין

ראוהו שלשה. נעדות החדש קלי. והן בית דין. מסנהדרין המקדשין את החדש. יעמדו השנים. לפיום עדים. שאין היחיד נאמן. לקדש החדש ביחידי (שבועות נא:). דנין ביום. מצא יתמן על דין. וגומרין בלילה. אם לא (סנהדרין לב:). כי חק לישראל הוא. מלומד חק ישראל עשין נאותי חג. דהיינו קדוש החדש. הלי הא כמשפט. ומשפט ביום דכתיב ביום הגמלו את בני (סנהדרין מא:). דן אפילו ביחיד. דכתיב (ויקרא יט) בצדק תשפוט (סנהדרין ו:).

ולקדשוה בלילה, כדתנן דיני ממונות דנין ביום וגומרים בלילה, קמ"ל הא, שנאמר תקעו בחדש שופר וגו' כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, חק הקעת שופר וכי היום מקרא קדש אימת דו, בגמר דין, וקא קרי ליה משפט, כלומר עיקר המשפט בקידוש, ומשפט לא הוי אלא ביום. ראוהו בית דין. (ראמאי צריכין להעיד בפניהם. אמר ר' זירא שראוהו בלילה, שלא יתכן לדן לקדשו בלילה

מסורת הש"ס

ב) קידושין סו: ע"ש מסנהדרין כח:. ג) לעיל מד:. ג) מתיבות כא:. ד) סנהדרין לב:. ה) (מגילה כא. סנהדרין יא:). ו) (ב"ל ומגלן). ז) סנהדרין ה:. ח) ב"ק 5:. ט) בס"ל: ובנמלים. י) (ס"ל יט). כ) (דברים כא).